

Efter digivningsperioden och avvänjningen börjar det så småningom uppstå skillnader i lammens utfodringsbehov. Den tillväxthastighet som uppnåtts fram till avvänjningen har en väsentlig inverkan på köttproduktionens lönsamhet. Lammen måste uppnå en tillräcklig tillväxthastighet per dag för att köttproduktionen ska vara lönsam. Före avvänjningen vore det bra att sträva efter en god tillväxt per dag oberoende av om lammet avses användas för köttproduktion eller som avelsdjur senare i framtiden. Tillväxthastigheten har stor betydelse för uppnåendet av slaktmognad. Man vill alltså uppnå att lammen ska växa så bra som möjligt till slaktåldern. Uppföljningen av vikten är en viktig åtgärd i en målinriktad fårproduktion, eftersom man

genom att följa vikten kan beräkna lammens tillväxt per dag och förutspå tidpunkten för slakt. Samtidigt hjälper detta också i att reagera på problem, till exempel att tillväxten avtar.

Inom köttproduktionen rekommenderas en så hög tillväxthastighet som möjligt, eftersom detta förkortar uppfödningstiden och minskar bland annat foderkostnaderna. Långsam uppfödning förlänger uppfödningstiden. Detta kan föredras i länder där djuren kan beta året runt.

Slaktmognadsbedömning

För att kunna bedöma slaktmognaden måste lammen vägas. Oavsett ras uppnås slaktmognad mellan cirka 40 och 50 kg. När lammen blir större än så börjar de bli feta, vilket försämrar slaktkvaliteten. På förfettnings påverkar förutom vikten, dels också åldern. Import- och köttraser blir slaktmogna i en yngre ålder, vilket innebär att de kan bli feta tidigare än lantraserna. Vid en levande vikt på 38–62 kg är slaktvikten vanligtvis 15–25 kg. Den normala slaktprocenten för slaktmogna lamm är ungefär 40 procent. Hos köttraser kan slaktprocenten vara närmare 50 procent.

I Finland slaktas fåren i stor utsträckning på hösten, eftersom betet då upphör och fåren övergår till inomhusutfodring. Köttet av får som är yngre än ett år kan säljas som lammkött. Lamm som fötts på våren är i allmänhet slaktmogna vid 5–8 månaders ålder. Särskilt tacklamm blir lätt feta när den kraftigaste tillväxten avtar på vintern. Feta slaktkroppar eftersträvas inte inom fårproduktionen.

Slaktkvalitet

Slakterierna klassificerar slaktkropparna och det slutgiltiga producentpriset fastställs utifrån detta. Kvalitetsklassificeringen sker enligt lagen i enlighet med EUROP-skalan för klassificering av slaktkroppar. Kilopriset på gamla, magra eller för feta slaktkroppar är lägre än på bra slaktkroppar. Klassificeringen vid slakterierna görs av en utbildad klassificerare.

Klassificering enligt köttprocent

E Utmärkt. Alla former konvexa till extremt konvexa. Exceptionell utveckling av musklerna.

U Mycket god. I stort sett konvexa former. Mycket god utveckling av musklerna.

R God. I stort sett raka former. God utveckling av musklerna.

O = Ganska god. Formerna raka till konkava. Genomsnittlig utveckling av musklerna.

P Dålig. Formerna konkava till mycket konkava.

P- Svag. Dålig utveckling av musklerna.

Klassificering enligt fettansättning

1 Mager. Ingen eller obetydlig fettansättning.

2 Lätt fet. Lätt fettansättning, musklerna synliga nästan överallt.

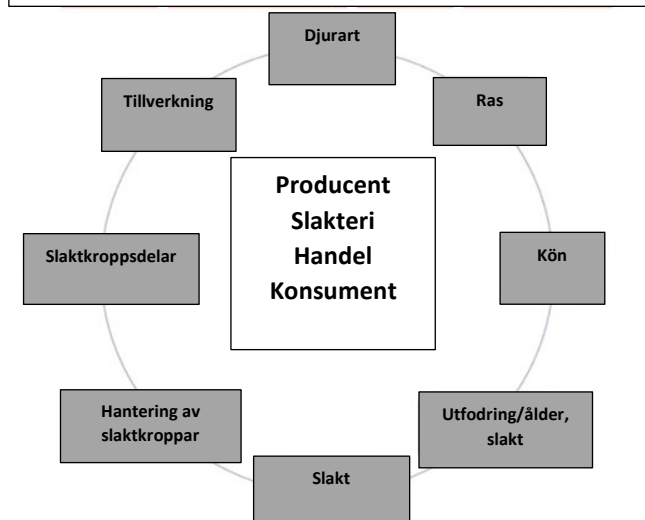
3 Normalfet. Musklerna, med undantag av bakkvartspart och bog, nästan överallt täckta av fett. Smärre fettdepåer i brösthålan.

4 Fet. Musklerna täckta av fett, men fortfarande delvis synliga på bakkvartsparten och bogen. En del betydande fettdepåer i brösthålan.

5 Mycket fet. Hela slaktkroppen täckt av ett tjockt fettlager. Betydande fettdepåer i brösthålan.

Vad påverkar köttets kvalitet?

Utfodringens inverkan på slaktkvaliteten

I uppfödningen efter avvänjningen ska man beakta mängden och priset på tillgängligt foder. Om lammen uppföds på betesgräs behöver djuren ungt gräs av hög kvalitet från vilket de får tillräckligt med energi och protein för att växa. Om betets kvalitet är dålig och arealen otillräcklig för djuren, är det i praktiken omöjligt att föda upp slaktlamm med en bra tillväxt.

För växande lamm reserveras de bästa, odlade betesskiftena. Tätheten hos växtligheten säkerställs genom kompletterande sådd, tillräcklig utsädesmängd och lämplig utsädesblandning. För att kunna säkerställa att dina djur växer på bete ska du väga dem med ett par veckors mellanrum. Här måste man dock beakta skillnaderna i rasegenskaper, eftersom tillväxthastigheten varierar mellan olika raser. Raser med hög köttprocent och korsningar av kan uppnå en medeltillväxt på över 300 g per dag.

Om bete inte utnyttjas i uppfödningen ska man reservera grovfoder av god kvalitet, med en hög energi- och proteinhalt för de växande djuren. Foder av god kvalitet minskar behovet av kraftfoder och möjliggör en snabb tillväxt per dag. Om kraftfoderbehovet är 50–60 procent av dieten måste man sörja för tillräckliga mineral- och vitamintillskott.

Vitaminer

En god och balanserad utfodring ger fåret alla vitaminer som det behöver. En god och balanserad utfodring innehåller högklassigt hö och högklassig spannmål. Alla idisslare producerar alla vattenlösliga K- och B-vitaminer som djuret behöver. Om utfodringen emellertid är ensidig och foderkvaliteten dålig bör man tillsätta vitaminer i utfodringen. Exempelvis kan man komplettera hö av dålig kvalitet med ADE-vitamin. A-, D- och E-vitaminbrist försämrar djurens tillväxt, motståndskraft och fortplantningsförmåga.

Före avvänjningen är proteinhalten i utfodringen 16–18 %.

När lammet väger 23–27 kg är proteinhalten 14–16 %.

När lammet väger över 32 kg är proteinhalten 12 %.

Mineraler och spårämnen

Om utfodringen är ensidig får fåren inte tillräckligt med spårämnen och mineraler. Mineralämnena kalcium, fosfor och magnesium är viktiga för utvecklingen av djurets skelett och dess ämnesomsättning. Djuret behöver ett tåligt och kraftigt skelett för att kunna bära musklerna. Av spårämnena kan selenbrist orsaka muskeldegeneration och långsam tillväxt. Mineraler kan med fördel ges som en mineralblandning. Mineralbalansen kan rubbas om utfodringen innehåller mycket kraftfoder. Vid dosering av selen ska man vara noggrann så att man inte ger för mycket. För mycket selen orsakar selenförgiftning.

Behovet av E-vitamin hos ett växande djur är 2,5 mg per kg levande vikt. Intaget av E-vitamin förutsätter tillräcklig absorption av selen. Vad gäller spårämnena är det bra att fästa uppmärksamhet vid koppar, jod och kobolt. Får behöver cirka 10 mg/kg ts koppar per dag, 0,05–0,10 mg/kg ts kobolt och 0,05–0,10 mg/kg ts jod per dag.

Vatten

Djuren ska alltid ha tillgång till rent vatten. Under vintermånaderna får vattnet inte frysa. Djuren får inte sönder isen.

Rasens och könets inverkan på slaktkvaliteten

Rasen och könet påverkar djurets slaktkvalitet. I sin helhet påverkar rasen till exempel slaktprocenten, slaktkroppens vikt, form och fetthalt och färgen på fett. Rasen påverkar också köttets marmorering. Skillnaderna mellan könen syns i fetthalten och lammens tillväxt. Bagglamm har lägre fettansättning än tacklamm som lätt blir feta. Bagglamm växer snabbare och är större.

Gårds-case: lammen växer i fårhuset, lamning i januari

- Uppföljning av den inledande uppfödningen; alla lamm vägs i tre dagars ålder och i sex veckors ålder.
- Vägning i fyra månaders ålder -> man väljer ut avelsdjuren och uppskattar samtidigt tiden för slutuppfödningen – när är det dags för slakt och hur många djur?
- När man börjar komma nära slaktvikten, flera vägningar
 - för hela gruppen
 - för en del av gruppen (om djuren är sorterade enligt storlek behövs detta inte, då väger man de grupper där det antagligen finns djur i lämplig storlek).
- RESULTAT:
- Slaktkroppar av jämn kvalitet
- Inga "över- eller underviktiga".

ATT TÄNKA PÅ De egna målen, kvalitetsbidraget och slakteriets önskemål. Det är svårt att göra en visuell bedömning av slaktdjuren – djurens höjd, form och ullfäll försvårar bedömningen.

Gårds-case: Produktion av kött från beteslamm

Lammen flyttas från åkern till slakten i augusti–oktober

Uppfödningstid 150–190 dygn (193, 173)

Slaktviktsmål 21 kg (20,9; 20,8)

Effektivt bete

Små skiften

Lammen betar samma skifte 3–5 dagar

Rensningslätter och vid behov gödsling

Under försommaren 400 lamm och ungefär 7 ha åker

Sammanfattningar från pilotgårdar:

